
دستورالعمل تکمیل دستورالعمل چک لیست تیم سلامت (کارشناس سلامت روان) در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد

طرح تحول نظام سلامت

اسفند ۱۳۹۴

معاونت بهداشت

دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد

چکلیست ارزیابی روانشناس

با اجرایی شده طرح تحول نظام سلامت و با هدف ارائه خدمات تخصصی و عادلانه در مدیریت و ارتقاء بهداشت عمومی در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد کارشناس سلامت روان به عنوان عضو تخصصی در این حیطه جذب تیم سلامت شده و بر اساس شرح وظایف ارائه خدمات خواهد داشت.

محتوی این چک لیست جهت پایش و ارزشیابی عملکرد روانشناس تهیه و تدوین شده و مشتمل بر ۱۲ سوال و ۲۰۰ امتیاز است. در ذیل استانداردها و معیار هر سوال بر اساس دستورالعملها و شرح وظایف روانشناس در مرکز جامع خدمات سلامت و مطابق با فرآیند ارائه خدمات بر اساس فلوچارت برنامه‌های سلامت روان، سلامت اجتماعی و پیشگیری از مصرف مواد و الکل به تفصیل بیان شده.

مشخصات کلی و نحوه محاسبه امتیازها

ستون امتیاز کل

عدد نهایی هر امتیاز بر اساس استاندارد / معیار تعیین شده را نشان می‌دهد.

ستون امتیاز مکتسبه

پایش کننده بر اساس رویت مستندات مربوط به هر سوال و مطابق با تعریف استاندارد امتیاز روانشناس را محاسبه کرده و در این ستون درج می‌کند.

ستون مورد ندارد

این ستون در مواردی که پیش نیاز انجام خدمات تامین نبوده و یا پرسنل مرتبط با آن همکاری نداشته‌اند (به عنوان مثال عدم برگزاری دوره‌های آموزشی توسط ستاد) علامت زده شده و در انتها فرم از عدد کل امتیاز کسر خواهد شد. بدین ترتیب امتیاز نهایی از عدد ۲۰۰ با توجه به مواردی که مورد نداشته کسر می‌شود.

مثال: در صورتی که طی سه ماه گذشته لیست داوطلبان دریافت آموزش های گروهی و حد نصاب تعیین شده از سوی کارشناس مراقب سلامت خانواده ارائه نگردد و یا مکان مناسب آموزشی از نظر ساختار فیزیکی وجود نداشته باشد. «ستون مورد ندارد» برای سوال سوم علامت زده شده و امتیاز کل برای روانشناس از عدد نهایی ۱۶۲ محاسبه خواهد شد.

سوال اول و دوم

آیا کارشناس در دوره‌های آموزشی - توجیهی بدو خدمت برنامه های سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد شرکت داشته است؟

امتیاز این سوال بر اساس موقعیت پایش شونده شامل اولین پایش از زمان اجرای طرح نظام تحول و در مراحل بعد در مورد پایش های دوره ای است.

مرحله اول در اولین پایش:

- امتیاز کامل (پنج امتیاز) برای شرکت در دوره‌های آموزش سلامت روان، اجتماعی و اعتیاد ۱۵۰ ساعت و دریافت گواهی‌ای معتبر که بر اساس کوریکولوم توسط ستاد دانشگاه علوم پزشکی انجام شده باشد. رویت گواهی آموزشی روانشناس در درج امتیاز ضروری است.
- دریافت بسته‌های آموزشی^۱ شامل کتاب و فایل‌های الکترونیک در صورت وجود کامپیوتر (سه امتیاز)

مرحله دوم مربوط به پایش‌های دوره‌ای:

- امتیاز کامل (پنج امتیاز) برای شرکت در دوره‌های آموزش سلامت روان، اجتماعی و اعتیاد در طول یک سال گذشته و دریافت گواهی‌ای معتبر که بر اساس کوریکولوم توسط ستاد دانشگاه علوم پزشکی انجام شده باشد. رویت گواهی آموزشی روانشناس در درج امتیاز ضروری است.
- وجود بسته‌های آموزشی شامل کتاب و فایل‌های الکترونیک در صورت وجود کامپیوتر (سه امتیاز)

سوال سوم

برگزاری جلسات آموزش روانشناختی برای گروه های هدف در ۳ ماه گذشته؟

بر اساس شرح وظایف، کارشناسان سلامت روان موظف به برگزاری جلسات آموزشی گروهی برای موارد غربالگری منفی از بین جمعیت عمومی و داوطلبان برای دریافت آموزش در حوزه های تعریف شده خدمات سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد هستند. برگزاری این جلسات بر اساس دستورالعمل هر برنامه و بر اساس فرم گزارش ثبت داوطلبان و اجرای آموزش گروهی توسط کارشناس مراقب سلامت انجام خواهد پذیرفت.

بر همین اساس:

- رویت مستندات برگزاری حداقل یک جلسه آموزش مهارت فرزند پروری در هر ماه (برای هر جلسه سه امتیاز)
- رویت مستندات برگزاری حداقل یک جلسه آموزش مهارت‌های زندگی در هر ماه (برای هر جلسه سه امتیاز)

۱. چک لیست بسته‌های آموزشی پس از تدوین و تکثیر اعلام خواهد شد.

- رویت مستندات برگزاری حداقل دو جلسه آموزش پیشگیری از مصرف مواد در هر ماه (برای هر جلسه یک امتیاز)
  - رویت مستندات برگزاری حداقل یک جلسه آموزش مداخلات روانشناختی در بلایا در هر سه ماه (برای هر جلسه دو امتیاز)
  - رویت مستندات برگزاری حداقل یک جلسه توانمندسازی از طریق آموزش مهارت در هر سه ماه (برای هر جلسه دو امتیاز)
  - رویت مستندات برگزاری حداقل دو جلسه آموزش آشنایی با عوامل و عوارض اختلالات شایع روانپزشکی در هر ماه (برای هر جلسه یک امتیاز)
- در مجموع بررسی عملکرد سه ماه برای سوال ۳ (سی و چهار امتیاز) تعلق می‌گیرد.

سوال چهارم

آیا غربالگری تکمیلی مراجعین در حوزه سلامت اجتماعی و مصرف موارد اقدام انجام شده است؟

فرآیند غربالگری تکمیلی در حوزه سلامت اجتماعی و مصرف مواد از ارجاع کارشناس مراقب سلامت خانواده در مرحله غربالگری اولیه مثبت بر عهده کارشناس سلامت روان است. بدین ترتیب روانشناس موظف است با غربالگری تکمیلی موارد بر اساس دستورالعمل شناسایی و بر حسب نیاز ارجاع به پزشک و ارائه خدمات تخصصی حوزه روانشناختی انجام گیرد.

بر همین اساس با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات مصرف مواد:

- کامل بودن برگه غربالگری تکمیلی، ارجاع به پزشک، برنامه ریزی بر اساس دستورالعمل جهت مداخله مختصر و پسخوراند ارجاع به کارشناس مراقب سلامت برای هر پرونده (دو امتیاز)

و انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در مشکلات اجتماعی:

- کامل بودن برگه غربالگری تکمیلی، ارجاع به پزشک، راهنمایی و ارجاع به مراکز تخصصی، برنامه‌ریزی بر اساس دستورالعمل برنامه سلامت اجتماعی جهت آموزش‌های روانشناختی و پسخوراند ارجاع به کارشناس مراقب سلامت برای هر پرونده (دو امتیاز)

نکته:

◀ رویت برگه ارجاع بعد از غربالگری تکمیلی و برگه‌های پسخوراند ارجاع ضروری است.

سوال پنجم

بررسی فرآیند نحوه عملکرد و آموزش روانشناختی برای بیماران طبق دستورالعمل هر برنامه

حضور نیروی متخصص روانشناس در تیم سلامت برای کمک به پیشگیری و تکمیل فرآیند درمان پس از تشخیص پزشک صورت می‌پذیرد. بر همین اساس و مطابق دستورالعمل در هر برنامه روانشناس موظف خواهد بود با بیمار ملاقات داشته و خدمات تخصصی را در چهارچوب شرح‌وظایف و آموزش‌ها ارائه نماید.

بر همین اساس با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات روانپزشکی (سلامت روان):

- رویت مستندات حداقل دو جلسه آموزش روانشناختی (چهار امتیاز)

و انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات مصرف مواد:

- رویت مستندات جلسات مداخله مختصر بر اساس دستورالعمل (چهار امتیاز)

و انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در مشکلات اجتماعی (سلامت اجتماعی):

- رویت مستندات دو جلسه توانمندسازی از طریق مهارت آموزی (چهار امتیاز)

در مجموع بررسی عملکرد سه ماه برای بررسی ۶ پرونده در سوال ۵ (سی و شش امتیاز) تعلق می‌گیرد.

سوال ششم

آیا آموزش روان شناختی برای خانواده بیماران مطابق دستورالعمل انجام می‌شود؟

پس از شناسایی بیماران و تشخیص تخصصی، روانشناس علاوه بر مداخله و آموزش روانشناختی بر اساس دستورالعمل موظف است خانواده بیماران را در مورد آشنایی با عوارض بیماری، عوارض دارویی و کمک به روند بهبود درمان و همکاری با تیم سلامت آموزش دهد. همچنین در موارد مواجهه با آسیب‌های ناشی از حضور بیمار روانپزشکی و یا پیگیری از بروز آسیب برای دیگر اعضای خانواده مهارت‌های خودمراقبتی لازم را برای خانواده‌ها آموزش دهد.

لازم به ذکر است آموزش و پشتیبانی از خانواده‌های بیماران مزمن روانپزشکی و دارای شرایط خاص با ارجاع پزشک به سطوح تخصصی خواهد بود.

بر همین اساس با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات روانپزشکی (سلامت روان):

- رویت مستندات حداقل یک جلسه آموزش خانواده در هر پرونده (یک امتیاز)
- و با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات مصرف مواد:
- رویت مستندات حداقل یک جلسه آموزش خانواده در هر پرونده (یک امتیاز)
- و با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در مشکلات اجتماعی (سلامت اجتماعی):
- رویت مستندات حداقل یک جلسه آموزش خانواده در هر پرونده (یک امتیاز)

سوال هفتم

آیا فرایند ارجاع در سطوح مختلف انجام می پذیرد؟

روانشناس تیم سلامت موظف است جهت ارائه پسخوراند و یا درخواست پیگیری با دیگر اعضای تیم از طریق ارجاع به پزشک و کارشناس مراقب سلامت خانواده در تعامل باشد.

بر همین اساس با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات روانپزشکی (سلامت روان):

- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به پزشک در هر پرونده (یک امتیاز)
- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به کارشناس مراقب سلامت در هر پرونده (یک امتیاز)

و با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در اختلالات مصرف مواد:

- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به پزشک در هر پرونده (یک امتیاز)
- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به کارشناس مراقب سلامت در هر پرونده (یک امتیاز)

و با انتخاب ۳ پرونده به صورت تصادفی در مشکلات اجتماعی (سلامت اجتماعی):

- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به پزشک در هر پرونده (یک امتیاز)
- رویت برگه ارجاع یا پسخوراند به کارشناس مراقب سلامت در هر پرونده (یک امتیاز)

سوال هشتم

آیا پیگیری موارد فوریت‌های روانپزشکی انجام شده است؟

اورژانس‌های روانپزشکی شامل خشونت و پرخاشگری به گونه‌ای که منجر به آسیب به خود یا دیگران شود، افکار خودکشی یا اقدام به خودکشی، تشنج پایدار، عوارض شدید داروهای روانپزشکی که توسط پزشک ارجاع شده و یا در مراجعه به مرکز سلامت جامعه اتفاق می‌افتد از اولویت‌های مداخله روانشناس تیم سلامت است و مداخله بر اساس تشخیص پزشک خواهد بود.

به دلیل حساسیت موضوعات اورژانس روانپزشکی و یا مشکلات اجتماعی پیگیری این موارد به صورت ویژه بر عهده روانشناس و در تعامل با پزشک صورت می‌پذیرد.

بر این اساس با انتخاب ۱ مورد اورژانس به صورت تصادفی از میان پرونده‌های ثبت شده در سه ماه گذشته:

- تشکیل پرونده و نگهداری در زونکن یا پوشه فوریتها (دو امتیاز)
  - ثبت موارد فوریت‌ها با رنگ قرمز در دفاتر و فرم‌های مربوط به آمار و خدمات (دو امتیاز)
  - تکمیل روند پیگیری در پرونده شامل ۲ بار در هفته اول و بعد از آن هر هفته یک بار تا اعلام وضعیت عادی به تشخیص پزشک (شش امتیاز) به موارد پیگیری خارج از برنامه زمان‌بندی امتیازی تعلق نمی‌گیرد.
  - ارجاع فوری به پزشک (پنج امتیاز)
  - اطلاع رسانی خانواده بیمار و پیگیری حضور (پنج امتیاز)
  - انجام مداخله بر اساس دستورالعمل در موارد اقدام به خودکشی ناموفق برای بیمار (چهار امتیاز)
- در مجموع بررسی عملکرد سه ماه گذشته در موارد اورژانس (بیست و چهار امتیاز) تعلق می‌گیرد.

نکته مهم:

- ◀ به دلیل اهمیت موارد اورژانس‌های روانپزشکی، عدم پیگیری غیر موجه ۱۰۰٪ موارد بر اساس شرح وظایف روانشناس و مطابق با دستورالعمل؛ امتیازی تعلق نمی‌گیرد و نیمی از کل امتیاز سوال شماره ۵ کسر خواهد شد.
- ◀ در صورت وجود پرونده اقدام به خودکشی ناموفق و یا اورژانس روانپزشکی مادرباردار بررسی پرونده اولویت دارد.

سوال نهم

آیا پایش عملکرد کارشناس مراقبت سلامت در مورد روند غربالگری و پیگیری در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد صورت می‌گیرد؟

فرآیند غربالگری و بیماریابی و همچنین پیگیری اختلالات و مشکلات در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد از موارد تخصصی و نوپا در نظام مراقبت‌های بهداشتی اولیه به شمار می‌آید و با وجود آموزش‌های ویژه کارشناس مراقب سلامت به دلیل حساسیت موضوع و نگاه با تردید جامعه به دریافت کنندگان خدمات سلامت روان و اعتیاد تعامل ویژه و پشتیبانی آموزشی در این حوزه جزء وظایف روانشناس بوده و تعامل به صورت پایش دو هفته یک بار از روند اجرا و ثبت اختلالات بر اساس دستورالعمل‌ها و فلوچارت‌ها بر عهده کارشناس سلامت روان مرکز است.

بدین ترتیب برنامه‌ریزی و امکانات بازدید از پایگاه‌های سلامت پیش نیاز عملکرد روانشناس بوده و انتظار می‌رود تمام پایگاه‌های تحت پوشش مرکز در طول سه ماه مورد بازدید قرار گرفته باشند.

بر این اساس

- رویت مستندات (صورت جلسه بازدید) هر گزارش پایش (دو امتیاز)

نکته مهم:

➤ پایش روانشناس از محدوده وظایف کارشناس مراقب سلامت خانواده در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد، مربوط به روند غربالگری و بررسی کیفیت از نظر چگونگی ارائه خدمت بوده و جنبه آموزشی و پشتیبانی در تعامل با کارشناس مراقب سلامت خواهد داشت. به عنوان مثال بررسی موارد خاص مراجعین مانند اورژانس‌های روانپزشکی که مدیریت آنها نیاز به رفتار تیمی برنامه‌ریزی شده دارد.

سوال دهم

نظارت بر ثبت و ارسال به موقع آمارها

فرم گزارش ثبت عملکرد و ارائه خدمات کارشناس سلامت روان در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و سوءمصرف مواد در برنامه نظام تحول سلامت به صورت هر سه ماه یکبار و تا پایان روز پنجم از پایان هر فصل به کارشناس ستاد شهرستان جهت جمع‌آوری و ارسال به ستاد دانشگاه تحویل داده می‌شود.

این فرم جمع بندی خدمات به صورت دو جدول عملکردی آموزشی و مراقبتی است. بر این اساس:

- تکمیل ارائه خدمات - عملکرد روانشناس (چهار امتیاز)
- بررسی ارسال فرم‌های گزارش تا قبل از پنجم ماه اول هر فصل (دو امتیاز)

سوال یازدهم

نظارت بر ثبت و ارسال به موقع آمارها

فرم‌های ثبت آمار و ارائه خدمات در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد به صورت ماهانه توسط کارشناس مراقب سلامت جهت جمع‌آوری به ستاد شهرستان ارسال خواهد شد. از آنجاییکه ثبت موارد تشخیص اختلالات بعد از تایید پزشک صورت می‌گیرد. با توجه به تسلط موضوعی کارشناس سلامت روان بررسی ثبت آمار اختلالات و نحوه ثبت خدمات مراقبت بر عهده ایشان است و بر همین اساس:

- بررسی ثبت صحیح فرم‌های ثبت اختلالات روانپزشکی^۲ (ده امتیاز)
- بررسی ثبت صحیح فرم ثبت موارد اقدام به خودکشی (دو امتیاز)
- بررسی ثبت صحیح فرم ثبت سلامت اجتماعی و اعتیاد (چهار امتیاز)
- بررسی فرم‌ها تا قبل از پنجم هر ماه (دو امتیاز)

سوال دوازدهم

بررسی دفتر داده‌های خام شاخص‌های ارائه خدمات توسط روانشناس

تابلوی مدیریت اطلاعات سلامت در حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد مبین عملکرد اعضای تیم سلامت در بیماریابی و مراقبت از اختلالات روانپزشکی و مصرف مواد همچنین مشکلات اجتماعی خواهد بود. فرمت این تابلو از طریق ستاد وزارت بهداشت در اختیار دانشگاه‌های علوم پزشکی قرار خواهد گرفت و شاخص‌های عملکردی را شامل می‌شود. روانشناس مرکز خدمات سلامت موظف خواهند بود نسخه ثبت صورت کسر بر اساس شاخص‌ها را از طریق کارشناس ستاد شهرستان دریافت کرده و در هر سه ماه در دفتر مخصوص ثبت شاخص‌ها نگهداری و تحلیل توصیفی از ارائه خدمات را به صورت گزارش‌های پایانی هر فصل همراه با مستندات در اختیار کارشناس ستاد شهرستان قرار دهد.

بر این اساس:

- وجود دفتر داده‌های خام از شاخص‌های ارزیابی برنامه‌های حوزه سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد به تفکیک پایگاه‌های تحت پوشش (سه امتیاز)
- تسلط بر تحلیل وضعیت موجود توسط روانشناس (ده امتیاز)

^۲. ثبت اختلال دمانس در این فرم صرفاً پس از غربالگری و تشخیص توسط پزشک امکان پذیر می‌باشد.

نکته:

◀ کارشناس ستاد شهرستان موظف است فرمت ثبت داده‌ها بر اساس محاسبه شاخص و فقط مربوط به صورت کسر را در اختیار روانشناس مرکز قرار داده و مسئولیت جمع آوری داده‌های از سطح مراکز و محاسبه شاخص بر عهده کارشناس ستاد شهرستان خواهد بود.

سوال سیزدهم

آیا کارشناس سلامت روان در زمان وقوع حوادث غیر مترقبه و بلایا و فوریت‌های بهداشتی بر اساس دستورالعمل عمل کرده است؟

از مجموع مهارت‌های آموخته شده کارشناس سلامت روان شاغل در تیم سلامت، سرفصل‌های مربوط به برنامه حمایت‌های روانی اجتماعی در حوادث غیرمترقبه و بلایا است. همچنین مدیریت بحران‌های مربوط به فوریت‌های بهداشتی (مانند همه‌گیری در بیماری‌های واگیر، تصادفات زنجیره‌ای، حوادث بزرگ آتش سوزی و یا انفجار، هشدارهای خط اول معاونت بهداشت و موارد مربوط به بسیج عمومی در ارائه خدمات است) سوال ۱۳ عملکرد روانشناس تیم سلامت در مداخله بحران را بر اساس دستورالعمل ارزیابی خواهد کرد.

بر این اساس:

- حضور موثر در مدیریت در بحران (دو امتیاز)
- غربالگری افراد (دو امتیاز)
- مداخلات روانشناختی و آموزش مهارت‌های سازگاران بر اساس پروتکل برنامه کشوری (دو امتیاز)
- پیگیری افراد و یا خانواده‌های در معرض خطر و یا آسیب دیده به مدت چهار هفته (دو امتیاز)

نکته:

◀ در مواردی که اجرای وظایف مداخله در بحران در طول سه ماه گذشته وجود نداشته باشد؛ ستون مورد ندارد علامت زده شده و از امتیاز آن از عدد امتیاز نهایی ۲۰۰ کسر خواهد شد.

«کلیه دستورالعمل‌ها و چک لیست‌های مرتبط در سطوح مختلف توسط دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد با همکاری و مشارکت اعضای کارگروه فنی مشورتی سلامت روان، کارشناسان فنی اداره سلامت روان و با نظارت آقای دکتر احمد حاجبی مدیر دفتر تهیه و تنظیم شده است.»

اسفند ماه ۱۳۹۴